

100 100 100

Ministerie van Defensie
Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 318 79 51

- Aan:
Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/92/095/2225	10 juni 1992

Onderwerp
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 40/92)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in de voormalige Joegoslavische federatie.
3. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

~~Kolonel~~ der Grenadiers

Bijlagen	Bezoekadres	Doorkiesnummer
één	Kalvermarkt 28	318 6634
	's-Gravenhage	

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/92/095/2225 , d.d. 10 juni 1992

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken

t.a.v. AMAD

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

40/92

(Afgesloten 101200 JUN 1992)

Bosnië-Herzegovina

Op 5 juni j.l. is onder auspiciën van de VN een bestandsakkoord gesloten tussen de strijdende partijen rond de hoofdstad van Bosnië-Herzegovina, Sarajevo. Ondanks deze overeenkomst is ook de afgelopen dagen hevig gevochten in en rond Sarajevo. Naar verluidt hebben de "Bosnische strijdkrachten" (die bestaan uit Moslims en Kroaten) een aantal steunpunten van de Serviërs in de bergen rond de stad vernietigd. Dit zou een belangrijk succes betekenen, omdat de Servische eenheden met name vanuit de bergen beschietingen uitvoerden op Sarajevo. Naar verluidt zouden de Bosniërs bij de recente gevechtshandelingen gebruik hebben gemaakt van zwaar materieel dat zij hebben verworven toen de laatste (voormalige) JNA-eenheden Sarajevo verlieten. Overigens was ook de hoofdstad van Herzegovina, Mostar, recentelijk weer het doelwit van beschietingen van Servische zijde.

Gevechten vonden ook plaats bij de luchthaven van Sarajevo, ondanks het feit dat bij het gemelde akkoord onder meer was overeengekomen dit vliegveld open te stellen teneinde humanitaire hulp voor de bevolking mogelijk te maken. Hiertoe zou het vliegveld volledig onder controle van de VN-vredesmacht in Joegoslavië (UNPROFOR) worden gesteld. De strijdende partijen waren in dat kader onder meer overeengekomen hun luchtafweergeschut en zware artillerie in een straal van 30 kilometer rond het vliegveld over te dragen aan UNPROFOR. Er zijn echter nog geen aanwijzingen dat zij deze afspraak ook daadwerkelijk uitvoeren.

Namens de Serviërs werd het akkoord van 5 juni ondertekend door de leider van de belangrijkste Servische partij, Karadzic, en de commandant van de Servische troepen in Bosnië-Herzegovina, de voormalige JNA-generaal Mladic. Tot op heden maakten de Serviërs aanspraak op grote delen van Sarajevo, met inbegrip van het vliegveld. Het is niet duidelijk of zij deze aanspraken nu hebben opgegeven of dat zij uit pragmatische overwegingen hebben ingestemd met de legering van VN-eenheden rond het vliegveld. Zo is het denkbaar dat vrees voor een actief ingrijpen van VN-eenheden in de strijd rond Sarajevo bij de Servische opstelling een rol heeft gespeeld.

Het opperbevel van de "Joegoslavische" luchtstrijdkrachten heeft bekend gemaakt dat er zich geen JNA-luchtmachteenheden in Bosnië-Herzegovina meer bevinden. Alle personeel, wapens, materieel en "moderne produktietechnologie" zou uit de republiek zijn teruggetrokken en "belangrijke infrastructurele faciliteiten" zouden onklaar zijn gemaakt.

Om deze verplaatsing van luchtmachteenheden, waarbij het om ongeveer 200 toestellen zou gaan, te realiseren heeft de JNA in Servië een aantal zogenaamde "uitwijkvelden" in gebruik genomen. De genoemde operatie houdt verband met het feit dat de JNA vorige maand heeft gesteld geen verantwoordelijkheid meer te dragen voor de "Servische" strijdkrachten in Bosnië-Herzegovina. Dezerzijds wordt echter betwijfeld of alle vliegtuigen daadwerkelijk zijn teruggetrokken. Zo bestaat het vermoeden dat een aantal gevechtshelikopters formeel is overgedragen aan de Servische autoriteiten in Bosnië-Herzegovina. Ook wordt niet uitgesloten dat het vliegveld van Banja Luka, dat voorzover bekend onbeschadigd

is gebleven, in zijn geheel aan de Serviërs is overgedragen, en dat zich daar nog operationele vliegtuigen bevinden.

Afgelopen week zijn in het Bosnische presidium twee nieuwe leden benoemd. Volgens de Bosnische grondwet bestaat dit presidium uit zeven leden, te weten twee voor elk van de drie belangrijkste bevolkingsgroepen (Moslims, Serviërs, Kroaten) en één vertegenwoordiger van de overige etnische groeperingen, die echter ook van Moslim-afkomst is. Na de internationale erkenning van de onafhankelijkheid van Bosnië-Herzegovina traden de twee Servische vertegenwoordigers uit het presidium uit protest tegen deze onafhankelijkheid. Volgens een bekendmaking van het presidium zijn de twee nieuwbenoemde functionarissen de Serviërs die bij de verkiezingen van de oorspronkelijke Servische vertegenwoordigers op de derde en vierde plaats geëindigd waren.

In samenhang hiermee is gemeld dat de Bosnische president Izetbegovic zijn functie van leider van de belangrijkste Islamitische partij in de republiek heeft opgegeven. Dit zou zijn gebeurd op verzoek van de Servische presidiumleden. Deze ontwikkeling vormt een belangrijk diplomatiek succes voor Izetbegovic. Door de steun van twee prominente Serviërs en door formeel de banden met de Islamitische partij te verbreken kan hij er nu aanspraak op maken dat zijn regering alle inwoners van de republiek vertegenwoordigt. De leider van de Serviërs in Bosnië-Herzegovina, Karadzic, heeft echter de genoemde ontwikkelingen veroordeeld en erop gewezen dat de benoeming van nieuwe presidiumleden pas rechtsgeldig is als dezen een eed hebben afgelegd tegenover de voorzitter van het parlement (een Serviër).

Internationale vredesinspanningen

De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties heeft eergisteren, op advies van SG Boutros Ghali, een resolutie aangenomen die de legering van VN-vredestroepen in (de omgeving van) de Bosnische hoofdstad Sarajevo mogelijk maakt. Deze resolutie houdt verband met het bovenvermelde akkoord van 5 juni j.l. Krachtens de resolutie zal met ingang van vandaag een aantal VN-waarnemers in de omgeving van het vliegveld nagaan of er daadwerkelijk een staakt-het-vuren wordt nagelieft. In het bijzonder zal worden gecontroleerd of zich - zoals overeengekomen binnen een straal van 30 kilometer rond het vliegveld geen luchtafweergeschut of zware artillerie meer bevindt. Op grond van de bevindingen van deze missie zal Ghali uiterlijk op 15 juni de Veiligheidsraad adviseren omtrent de legering van ca 1000 UNPROFOR-militairen rond de luchthaven.

Opmerkelijk is dat UNPROFOR op grond van de bestandsafspraken van vrijdag j.l. en de genoemde resolutie van de Veiligheidsraad formeel de verantwoordelijkheid zou overnemen voor de veiligheidssituatie rond het vliegveld. Hiermee zou het mandaat van UNPROFOR, dat betrekking heeft op bepaalde delen van Kroatië, in feite worden uitgebreid tot een deel van Bosnië-Herzegovina.

Kroatië

De afgelopen dagen hebben Servische strijdgroepen opnieuw beschietingen uitgevoerd op de Dalmatische kustplaats Dubrovnik. Naar verluidt zouden hierbij ook Servische eenheden uit Bosnië-Herzegovina en mogelijk Montenegro zijn betrokken. Het vermoeden bestaat dat deze beschietingen een reactie zijn op recente Kroatische offensieven in Dalmatië, onder meer bedoeld om het beleg van Dubrovnik te doorbreken. De Kroatische regering weigert met de lokaal aanwezige JNA en EG-waarnemers te onderhandelen totdat de "JNA" in de regio een tijdschema voor volledige terugtrekking presenteert en dreigt anders "met eigen middelen" Dubrovnik te bevrijden.

Volgens de Kroatische regering zijn nu reeds 2 miljoen "Joegoslaven" hun woonplaats ontvlucht. Slovenië, Kroatië en Bosnië-Herzegovina zouden de komende drie maanden hulp ter waarde van een miljard gulden nodig hebben om deze vluchtelingenstroom te kunnen opvangen. Het vermoeden bestaat echter dat de opgegeven schatting te hoog is en vooral dient ter ondersteuning van het verzoek om omvangrijke financiële bijstand vanuit het buitenland. Internationale hulporganisaties nemen aan dat het werkelijke aantal vluchtelingen ongeveer 1,5 miljoen bedraagt.

De afgelopen dagen is in Kroatië een aantal niet-partijgebonden journalisten in staat van beschuldiging gesteld. Leden van de Kroatische oppositie hebben gesteld dat president Tudjman en zijn regeringspartij HDZ de pers onder controle willen brengen om kritische geluiden te onderdrukken. Een en ander zou mogelijk verband houden met de parlementsverkiezingen, die waarschijnlijk deze zomer worden gehouden. Opmerkelijk is dat de genoemde stappen volgen op de benoeming tot openbaar aanklager van Vladimir Seks, de voormalige parlementsvoorzitter en leider van de extreem-nationalistische stroming in de HDZ.

in Oost-Slavonië heeft melding gemaakt van de vernietiging van huizen van Serviërs, waaraan naar verluidt reguliere Kroatische eenheden zouden hebben deelgenomen. De behandeling van Servische gevangenen in Osijek zou eveneens ernstig te wensen overlaten. Zoals eerder gemeld maken ook Servische eenheden zich in de door hen beheerste gebieden van (Oost-)Kroatië zich schuldig aan oorlogsmisdaden.

Servië

Eerder deze week heeft een twaalftal parlementsleden van de Socialistische Partij van president Milosevic gedreigd met het opzeggen van hun partijlidmaatschap, tenzij er op korte termijn ingrijpende hervormingen plaatsvinden. In hun verklaring bekritiseerden zij de haastige vorming van het nieuwe Joegoslavische staatsverband en het optreden van de Joegoslavische leiding ten opzichte van de economische crisis en van de JNA. Hieruit kan worden opgemaakt dat hun protest met name gericht is tegen de persoon van Milosevic, die bij dit alles een hoofdrol heeft gespeeld. De twaalf stelden dat zij, indien hun eisen worden afgewezen, een onafhankelijke fractie willen vormen. Zij zinspeelden op de oprichting van een nieuwe partij. Volgens eigen zeggen genieten zij steun van 38 andere parlementsleden. Indien dezen allen zouden toetreden tot de eventuele nieuwe partij, zou deze na de Socialistische partij de grootste fractie in het Servische parlement vormen. Daarmee zouden de Socialisten tevens hun 2/3 meerderheid, noodzakelijk voor goedkeuring van eventuele Grondwetswijzigingen, verliezen.

Ook de Servische oppositie heeft opnieuw opgeroepen tot het aftreden van Milosevic, die verantwoordelijk wordt gesteld voor de economische crisis in Servië en de VN-sancties tegen Joegoslavië, die deze crisis nog verscherpen. In een gezamenlijke verklaring stellen de oppositiepartijen dat zij op 21 juni a.s. grootschalige demonstraties zullen organiseren indien Milosevic niet voordien ontslag heeft genomen. Ook de Servisch-orthodoxe kerk, die de Servische leiding de afgelopen weken herhaaldelijk bekritiseerd heeft, heeft gisteren opgeroepen tot de vorming van een "regering van nationale redding". Ook dit vormt een impliciet pleidooi voor het ontslag van Milosevic.

Overigens heeft Milosevic vorige week in een interview gesteld bereid te zijn tot aftreden, indien vervolgens de sancties zouden worden opgeheven. Hij voegde er echter aan toe dat dit aftreden niets zou veranderen aan het basisprobleem, namelijk dat het Servische volk niet van buitenaf moet worden gedicteerd hoe het "samen moet leven".

De Servische troonpretendent Alexander heeft gisteren aangekondigd zich nog voor het einde van de maand permanent in Belgrado te willen vestigen. Daarbij verklaarde hij te hopen dat zijn aanwezigheid de Servische oppositie zou bemoedigen. Deze aankondiging is van belang omdat in brede kringen van de oppositie, met name van de kant van de ultra-nationalistische Chetniks (die de Groot-Servische gedachte aanhangen), de afgelopen maanden voortdurend is gepleit voor een herstel van het Servische koningshuis. Alexander zou voorstander zijn van een parlementaire monarchie.

De Servische regering heeft gisteren opnieuw een oproep gedaan op de Bosnische Serviërs om de belegering van Sarajevo te staken en de hulpverlening aan de bevolking van de stad mogelijk te maken. Hiermee lijkt de Servische leiding opnieuw te willen onderstrepen geen verantwoordelijkheid (meer) te dragen voor de opstelling van de Serviërs in Bosnië-Herzegovina en aan te tonen belang te hechten aan pogingen om een vreedzame oplossing voor de tegenstellingen in de republiek te zoeken. Aangenomen moet worden dat deze uitspraken vooral politiek-propagandistische doelen dienen.

Montenegro

Volgens het (pro-)Servische persbureau TanJug heeft de president van Montenegro, Bulatovic, gesteld dat zijn republiek geen andere mogelijkheid meer openstaat dan te voldoen aan de "eisen van de Veiligheidsraad". Servië en Montenegro zouden volgens deze melding alles moeten doen om de voor de opheffing van de sancties noodzakelijke voorwaarden te scheppen. Hiermee lijkt Bulatovic zich enigszins te keren tegen de Servische leiding, die de opstelling van de VN nog steeds een ongewenste inmenging noemt in interne aangelegenheden. De afgelopen maanden zijn er geregeld aanwijzingen geweest dat Montenegro niet tevreden was met de politieke koers van Servië. In dit verband is vermeldenswaard dat zowel in de politieke leiding als onder de bevolking van Montenegro herhaaldelijk sprake was van onvrede met de Montenegrijnse vertegenwoordiger in het presidium van de "oude" federatie, Kostic, die werd gezien als een marionet van Milosevic.

Conclusie/vooruitzicht

Een formele uitbreiding van het mandaat van UNPROFOR tot de regio-Sarajevo blijft onwaarschijnlijk zolang van Servische zijde de aanspraken op grote delen van de stad niet openlijk worden opgegeven en een duurzaam staakt-het-vuren in de regio uitblijft.

De benoeming van twee nieuwe Servische leden in het Bosnische presidium onderstreept de aanspraken van de regering van president Izetbegovic dat zij het hele Bosnische volk vertegenwoordigt.

De oppositie tegen het beleid van de Servische president Milosevic neemt toe, ook binnen zijn eigen partij. Indien Milosevic, die verantwoordelijk gehouden wordt voor de economische crisis in Servië en het politieke en economische isolement van het land, hierin geen aanleiding ziet om af te treden dan wel zijn politieke opstelling ingrijpend te wijzigen, is een verdere verheviging van de politieke onrust in Servië waarschijnlijk. Er zijn aanwijzingen voor groeiende onenigheid tussen Servië en Montenegro over de te volgen koers.